

Bakgrunn for utredningsprogram

Søker/sak:	E.ON Vind Sverige AB/ Glåmberget vindkraftverk
Fylke/kommune:	Hedmark/Kongsvinger
Ansvarlig:	Arne Olsen
Saksbehandler:	Ane Næsset Ramtvedt .:
Dato:	26.03.2014
Vår ref.:	201205541-80 KE 10/2014
Sendes til:	Tiltakshaver og berørt kommune. Andre hørings- og orienteringsinstanser orienteres om utredningsprogrammet.
<i>Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.</i>	

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

E.ON Vind Sverige AB – Melding om Glåmberget vindkraftverk i Kongsvinger kommune, Hedmark fylke

Innhold

1	Innledning.....	2
2	Behandlingsprosessen	2
2.1	Høring.....	2
2.2	Møter	3
3	NVEs kommentarer til utredningsprogrammet	3
3.1	Tiltaksbeskrivelse	3
3.1.1	Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket	3
3.1.2	Forholdet til andre planer	3
3.1.3	Infrastruktur og nettilknytning	4
3.2	Prosess og metode	4
3.3	Tiltakets virkninger for miljø og samfunn.....	5
3.3.1	Visuelle virkninger	5
3.3.2	Naturmangfold.....	7
3.3.3	Forurensing (støy, skyggekast og annen forurensing).....	9
3.3.4	Nærings- og samfunnsinteresser.....	10
3.3.5	Annet	11
4	Klima- og miljødepartementets merknader til NVEs utkast til utredningsprogram.....	11
4.1	Kommentarer til Klima- og miljødepartementets merknader.....	12
5	Tematiske konfliktvurderinger	12
5.1	Generelt om tematiske konfliktvurderinger.....	12
5.2	Tematisk konfliktvurdering av Glåmberget vindkraftverk.....	13
6	Innkomne merknader.....	13
6.1	Lokale myndigheter.....	13
6.2	Regionale myndigheter.....	14

6.3	Sentrale myndigheter.....	16
6.4	Tekniske instanser	17
6.5	Interesseorganisasjoner	18
6.6	Privatpersoner/grunneiere/andre.....	21

1 Innledning

E.ON Vind Sverige AB meldte 13.08.12 Glåmberget vindkraftverk i Kongsvinger kommune i Hedmark fylke, i medhold av plan- og bygningsloven. Samlet planlegges det å bygge inntil 30 vindturbiner med en installert effekt på 2-3 MW per turbin. Dette vil gi en samlet installert effekt på ca. 90 MW, og antatt årlig produksjon er estimert til 230 GWh. Anlegget vil være lokalisert på Glåmberget i Kongsvinger kommune, øst for Kongsvinger sentrum. Planområdet dekker et areal på ca. 16 km². I meldingen er det skissert ett alternativ for nettilknytning og atkomstvei. NVE gjennomførte offentlig høring av meldingen i Kongsvinger kommune i februar 2013. På grunnlag av vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger, forslag til utredningsprogram, innkomne merknader og NVEs egne vurderinger, har NVE fastsatt et utredningsprogram for tiltaket. Utredningsprogrammet er inndelt tematisk og inneholder krav til hvilke utredninger som skal gjennomføres og fremgangsmåte for arbeidet, før det kan søkes om konsesjon. Utredningsprogrammet følger i eget brev til tiltakshaver. I dette notatet vurderer NVE de utredningskravene som er innkommet i høringsperioden.

2 Behandlingsprosessen

NVE har behandlet meldingen etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredning av 26.06.09. NVE har forelagt utkast til utredningsprogram for Klima- og miljødepartementet før endelig fastsettelse, jf. forskriftens § 8.

2.1 Høring

Meldingen ble sendt på høring til berørte instanser 12.02.13 med frist for uttalelser innen 12.04.13. Følgende instanser/organisasjoner fikk meldingene til uttalelse:

Kongsvinger kommune, Fylkesmannen i Hedmark, Hedmark fylkeskommune, Direktoratet for naturforvaltning, Statens landbruksforvaltning, Forsvarsbygg, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Statens vegvesen – region øst, Eidsiva Nett AS, Statnett SF, Eidskog kommuneskoger, Norsk Ornitologisk Forening, Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet i Hedmark, Naturvernforbundet lokallag Eidskog, Naturvernforbundet lokallag Kongsvinger, Natur og ungdom, Norges Miljøvernforbund, Fortidsminneforeningen i Hedmark, Bellona, NHO Reiseliv, Forum for natur og friluftsliv i Hedmark, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådet, Finnskogen Turistforening, Hedmark Bondelag, Norges Bonde- og Småbrukarlag – Hedmark fylkeslag, Eidskog Bonde og Småbrukarlag, Kongsvinger Bonde og Småbrukarlag, Norges Jeger- og Fiskerforbund – Hedmark, Norges Skogeierforbund, Norskog, Glommen Skog SA, Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL), Avinor AS, Luftfartstilsynet, Norkring AS, Meteorologisk institutt og Telenor ASA – servicesenteret for nettutbygging.

Følgende instanser har fått meldingen med forslag til utredningsprogram til orientering: Olje- og energidepartementet, Norsk institutt for by- og regionforskning og Direktoratet for samfunnssikkerhet- og beredskap.

2.2 Møter

NVE arrangerte offentlig møte i Flerbrukshuset til Kongsvinger Golfklubb på Liermoen 27.02.13. Det var ca. 80 personer til stede. På møtet orienterte NVE om behandlingsprosessen for meldingen og tiltakshaver orienterte om prosjektet og forslag til utredningsprogram. NVE avholdt også orienteringsmøte for lokale og regionale myndigheter i Eidskog rådhus 27.02.13.

3 NVEs kommentarer til utredningsprogrammet

I utredningsprogrammet spesifiserer og avgrenser NVE utredningskravene for direkte og indirekte virkninger for miljø, naturressurser og samfunn til de forhold som etter NVEs vurdering er beslutningsrelevante. Intern infrastruktur, det vil si kabler fra hver enkelt vindturbin til en felles transformator for vindkraftverket, nødvendige elektriske anlegg for nettilknytning, interne veier og atkomstvei, massetak/deponier, mellomagringsplasser av turbinkomponenter med videre omfattes også av utredningsprogrammet.

Etter NVEs vurdering vil en konsekvensutredning som gjennomføres etter det fastsatte utredningsprogrammet gi et godt grunnlag for å kunne vurdere om det meldte vindkraftverket bør etableres eller ikke.

Nedenfor følger NVEs kommentarer til høringsuttalelsene. Høringsuttalelsene er kommentert der NVE mener det er behov for avklaringer og/eller presiseringer. Herunder kommenteres eventuelle krav fra høringsinstanser som ikke er tatt med i utredningsprogrammet. I de tilfeller der NVE mener at innspill fra høringsinstansene er dekket av kravene i utredningsprogrammet, er innspillene ikke gjengitt eller kommentert.

3.1 Tiltaksbeskrivelse

3.1.1 Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket

Det har kommet inn krav om at tiltaket må ses i forhold til nasjonale, regionale og lokale mål, altså at målene for å bygge ut mer energi settes opp mot målene som taler mot en utbygging. NVE har i kulepunkt tre under temaet "Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket", satt krav til at det kortfattet skal redegjøres for hvordan prosjektet kan vurderes som et klimatilsk. Tiltaket vil således vurderes opp mot politiske mål for fornybar energi. NVE er inneforstått med at det er ulike målsettinger som taler for og mot vindkraft. NVE vil ikke be tiltakehaver utrede for disse, men påpeker at konsesjonsbehandling innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper et omsøkt prosjekt har for samfunnet. Etter NVEs vurdering vil motsetningene dermed belyses av NVE ved en senere behandling av en eventuell konsesjonssøknad.

3.1.2 Forholdet til andre planer

Miljødirektoratet påpeker at det foreligger flere planer om vindkraftverk i fylket i tillegg til Glåmberget, og mener at vindkraftverket må ses i sammenheng med andre prosjekter for å finne en utbyggingsløsning som totalt sett gir minst mulig miljøbelastning. NVE viser til kulepunkt fire under temaet "Forholdet til andre planer" i utredningsprogrammet, som sier at det skal redegjøres for andre planer om vindkraftverk i nærheten. Samlet belastning av tiltaket er omtalt under "Naturmangfoldloven, prosess og metode".

Kongsvinger kommune skriver at kommunen ikke har utarbeidet delplaner for vindkraft. Det foreligger heller ingen regional plan for vindkraft i Hedmark fylke. I retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftverk (MD og OED, 2007) anbefales det at det utarbeides regionale planer. Når godkjente regionale planer foreligger vil disse inngå i grunnlaget for NVEs behandling av enkeltprosjekter. Konsesjonsmyndigheten må imidlertid alltid foreta en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle, og også vektlegge andre forhold enn de hensyn som er vektlagt i planene ut fra regionale vurderinger og prioriteringer.

3.1.3 *Infrastruktur og nettilknytning*

Fylkesmannen i Hedmark påpeker at den store målestokken på kartmaterialet i meldingen gjør det vanskelig å vurdere hvilke interesser tiltaket kommer i konflikt med, både for planområdet, nettilknytning og atkomstveier. Fylkesmannen forventer derfor detaljerte kart med god grafikk som en del av konsekvensutredningen. Videre mener Fylkesmannen at konsekvensutredningen må beskrive nødvendige vegutbedringer og nyanlegg av veger, og hvilke virkninger dette vil medføre. NVE viser til at kravene er ivaretatt i kulepunkt to under temaet "Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket" og i kulepunkt tre under temaet "Infrastruktur og nettilknytning". Fylkesmannens krav om vurdering av virkninger er ivaretatt i kulepunkt to under temaet "Prosess og metode", hvor det står at virkninger av blant annet atkomst- og internveier skal omfattes i utredningen, og at plantilpasninger, traséjusteringer og/eller andre avbøtende tiltak skal vurderes.

Når det gjelder vindkraftverkets planlagte nettilknytning til Eidskog transformatorstasjon bemerker Statnett at det kan være plass til 45 MW vindkraft inn mot Eidskog. Videre skriver de at med ny linje må ny total ladestrøm vurderes mot spoleytelsen i området, og at dette bør vurderes nærmere av konsesjonssøker. Eidsiva Nett AS påpeker at utførte nettanalyser viser behov for å utføre ytterligere analyser for blant annet å se på virkningene av utfall av de enkelte komponentene. De mener at det er nødvendig å se alle planlagte vindkraftverk i sammenheng, og stiller derfor krav til at det i arbeidet med en konsesjonssøknad skal utføres dynamiske analyser. NVE viser til kulepunkt fire under temaet "Infrastruktur og nettilknytning", hvor det stilles krav til følgende: *"Kapasitetsforholdene og eventuelle behov for tiltak i overføringsnettet skal beskrives. Beskrivelsen skal ses i sammenheng med andre planer for kraftproduksjon i området. Det skal redegjøres for i hvilken grad tiltaket kan påvirke forsyningssikkerheten og den regionale kraftbalansen"*. NVE stiller ikke krav til at det skal utføres dynamiske analyser, men forutsetter at tiltakshaver utreder en løsning for nettilknytning i samråd med Eidsiva Nett AS.

3.2 **Prosess og metode**

Både Miljødirektoratet og Fylkesmannen påpeker at det ikke er bygget vindkraftverk i skogsterreng i Norge før, og mener derfor at det er relevant å sammenligne med tilsvarende anlegg i Sverige. Dette for å se på de erfaringer som er gjort med hensyn til virkninger. De forutsetter at utredningsprogrammet stiller krav om at tiltakshaver benytter seg av dette erfaringsgrunnlaget. NVE viser til kulepunkt ni under temaet "Prosess og metode", hvor det står at *"behovet for før- og etterundersøkelser skal vurderes. Forskningsresultater og erfaringer fra etablerte vindkraftverk i inn- og utland bør innhentes ved vurderingen"*. NVE ber tiltakshaver merke seg dette.

Både Miljødirektoratet og Fylkesmannen i Hedmark ønsker for tema landskap at Clemetsen og Simensens utkast til ny veileder for vurdering av landskapsvirkninger ved utbygging av vindkraft benyttes i utredningen. NVE har i noen meddelte utredningsprogrammer for vindkraftverk stilt krav om bruk av utkastet til ny veileder for landskapsanalyse. Disse er gjennomført, og det pågår nå en

evaluering av fremgangsmåten for landskapsanalyse. NVE vil derfor ikke stille krav om bruk av denne på nåværende tidspunkt. Videre stiller Miljødirektoratet krav om at flere av deres håndbøker skal brukes i verdsettingsarbeidet, blant annet når det gjelder friluftsområder. NVE stiller ingen direkte krav om metode og bruk av disse, men i kulepunkt fem under temaet ”Prosess og metode” kommer NVE med konkrete anbefalinger til bruk av håndbøker og veiledere.

Miljødirektoratet mener også at NVE har et godt utgangspunkt for å utvide standardoppsettet for utredningsprogrammet, og de ønsker at det utvides med prosjektspesifikke problemstillinger. Etter NVEs vurdering er det et poeng at utredningsprogrammene i stor grad er standardiserte, blant annet for å sikre jevn kvalitet på utredningene. Hvert program blir supplert med prosjektspesifikke krav og avgrensninger dersom NVE vurderer det som beslutningsrelevant.

Flere mener at de sentrale registrene er mangelfulle for temaene naturmangfold, kultur og friluftsliv, og at det derfor er viktig at de som utreder benytter seg av lokal kunnskap og feltarbeid i utredningsarbeidet. I kulepunkt syv under temaet ”Prosess og metode” står det at det skal gjennomføres feltbefaring, dersom det ikke har blitt foretatt undersøkelser av naturmiljø av nyere dato. NVE anbefaler også at tiltakshaver oppretter en samrådsgruppe med representanter for lokalmiljøet, slik at de kan benytte seg av den lokale kunnskapen.

Fylkesmannen ønsker muligheten til å uttale seg til den endelige plasseringen av master, kraftgater og veger ved utarbeiding/godkjenning av ”detaljplan” etter et eventuelt konsesjonsvedtak. NVE påpeker at dette ikke er vanlig praksis, men presiserer at konsesjonssøknaden med utredning vil være gjenstand for høring og at Fylkesmannen dermed vil få mulighet til å uttale seg. NVE viser også til kulepunkt fire under temaet ”Prosess og metode”, der det blant annet står at tiltakshaver skal kontakte regionale myndigheter og berørte kommuner i utredningsarbeidet.

3.3 Tiltakets virkninger for miljø og samfunn

3.3.1 Visuelle virkninger

Landskap

Det har kommet inn flere uttalelser knyttet til landskap og visualisering. Fylkesdirektøren forutsetter at arbeidet med et teoretisk synlighetskart gjøres i god dialog med kommune og andre berørte parter. Fylkesdirektøren ber også om at det gjøres visualiseringer/synlighetsvurderinger for områder/lokaliteter utenfor en radius på 20 km dersom det er potensiale for visuelle virkninger. De visuelle virkningene vil avta med avstanden, og NVE mener at et teoretisk synlighetskart som viser tiltakets synlighet inntil 20 km fra planområdet gir det beste beslutningsgrunnlaget.

Fylkesmannen mener at illustrasjonene må omfatte vindkraftverket med lyssetting, veganlegg, nye kraftledninger, masseuttak, deponi, hogst og andre tiltak som følger med en etablering. Illustrasjonene må gi et helhetlig inntrykk for friluftslivsbrukere i området, og vise den samlede visuelle virkningen av vindkraftverket. Det er presisert i kulepunkt fire under temaet ”Landskap”, at visualiseringene skal så langt det er mulig omfatte hele tiltaket, herunder adkomst- og internveier, oppstillingsplasser, bygg og nettilknytning (med tilhørende ryddegate). I kulepunkt fem presiseres det at visuelle virkninger knyttet til lysmerking skal vurderes kort.

I flere av innspillene kommer det fram forslag til fotostandpunkter, deriblant populære friluftslivs- og turområder. Kongsvinger kommune stiller krav om visuelle illustrasjoner av anlegget fra Roverud skole, Kongsvinger Festning, Lauvhøgda, Finnskogleden, hyttefeltet i Dragalvika, samt høyspenttraséens eventuelle kryssing av Møkeren, Glomma og Kolemoen. Forum for Natur og Friluftsliv Hedmark (FNF-Hedmark) mener at det må lages visualiseringer fra flere ulike retninger, og at representative lokaliteter må fastsettes i samråd med grunneiere, kommunen og andre lokale interessegrupper. NVE viser i denne sammenheng til fjerde kulepunkt under temaet "Landskap", der det stilles krav til at det skal lages visualiseringer fra *"representative steder; eksempelvis fra bebyggelse, verdifulle kulturminner/kulturmiljø, vernede objekter eller områder, viktige reiselivsattraksjoner og friluftslivsområder som blir berørt av tiltaket"*. NVE legger til grunn at fotostandpunktene velges av fagutreder i samråd med berørt kommune. NVE ber også om at tiltakshaver vurderer forslag til fotostandpunkt i høringsuttalelsene i samråd med fagutreder og berørt kommune.

I flere uttalelser påpekes det at vindkraftverkets infrastruktur i form av veger og kraftledninger vil båndlegge store skogarealer, noe som vil være negativt med tanke på skogproduksjon og ny bebyggelse. NVE viser til kulepunkt under temaet "Landbruk", hvor det står at det skal gjøres en vurdering av tiltakets eventuelle virkninger for jord- og skogbruk. Miljødirektoratet mener at det må foretas utredninger for naturtyper som vi bli direkte berørt av tiltaket, i tillegg til at naturtyper som kan bli indirekte påvirket bør utredes. I kulepunkt en og tre under temaet "Naturtyper og vegetasjon" presiseres det at *"det skal vurderes hvordan tiltaket kan påvirke naturtyper og arter"* og at *"det skal utarbeides en oversikt over verdifulle og utvalgte naturtyper, prioriterte arter og truede og nær truede arter som kan bli berørt av tiltaket"*.

Kulturminner og kulturmiljø

Flere høringsinstanser påpeker at det er registrert kulturminner i området rundt Glåmberget, blant annet rester etter bebyggelse, boplasser og skogfinsk jordbruk. Hedmark fylkeskommune skriver at utredningene må avklare konsekvensene for bruk, opplevelse og kunnskapsverdi knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap. De mener at for å gjøre en vurdering av hvordan vindkraft påvirker kulturminner/miljøer og landskap, må det foretas en beskrivelse av disse, og utføres en analyse av miljøenes og landskapets verdi og følsomhet for påvirkning. Fylkeskommunen mener også at både lyd og visuell påvirkning kan være aktuell problematikk, da det kan være både enkeltminner og miljøer innenfor og i nærheten av planområdet. NVE vil i denne sammenheng vise til kulepunktene under temaet "Kulturminner og kulturmiljø" i utredningsprogrammet. Etter NVEs vurdering skal utredningen i hovedsak begrenses til planområdet, men NVE vil vise til andre og fjerde kulepunkt under temaet "Landskap". Her står det at vindkraftverket skal visualiseres fra verdifulle kulturminner/kulturmiljø som blir berørt av tiltaket og at det skal vurderes hvordan tiltaket vil påvirke oppfatningen av landskap og kulturminner/kulturmiljøer.

Når det gjelder automatisk fredete kulturminner påpeker fylkeskommunen at det trolig finnes slike kulturminner i kort avstand til planområdet. Fylkeskommunen påpeker videre at det finnes tilgjengelige laserskanningsdata for hele arealet rundt Glåmberget som kan gi indikasjoner på utbredelsen av automatisk fredete kulturminner i området. NVE ber tiltakshaver merke seg dette, og viser til *"Fremgangsmåte"* under temaet "Kulturminner og kulturmiljø", der det står at relevant dokumentasjon skal gjennomgås.

Fylkesdirektøren oppfordrer til at undersøkelsesplikten jf. kulturminneloven § 9 blir oppfylt og gjennomført så tidlig som mulig i forbindelse med konsekvensutredningen, da de mener at dette normalt vil gi et godt datagrunnlag. Det er etter NVEs vurdering hensiktsmessig at § 9-undersøkelsene gjennomføres i tilknytning til detaljplan, noe som innebærer at dette normalt gjennomføres etter et eventuelt konsesjonsvedtak. Det vil derfor ikke bli stilt krav om § 9-undersøkelser i utredningsprogrammet.

Friluftsliv og ferdsel

Fylkesmannen mener at konsekvensutredningen må belyse tiltakets virkninger for både sommer- og vinteraktiviteter. I tillegg mener de at eksponering og effekter av støy, iskast og skyggekast må vurderes i forhold til friluftslivsbruk, spesielt når det gjelder etablerte stier og Finnskogleden. FNF-Hedmark er bekymret for risikoen for å bli truffet av iskast og deler fra turbinene, og mener det bør utredes hvor stor del av året en turgåer føler seg utestengt fra anlegget på grunn av risikoen for iskast. De skriver også at vegutbygging ikke vil øke områdets bruksverdi for friluftslivsutøvere, siden veger anlagt for vindkraftutbygging ikke er anlagt på en måte som gjør det attraktivt å gå der for den enkelte. Etter NVEs vurdering er virkninger for friluftslivet ivaretatt i utredningsprogrammet under temaet "Friluftsliv og ferdsel". Der står det blant annet at det skal vurderes hvordan tiltaket vil påvirke friluftslivet i planområdet og tilgrensende områder. Alternative friluftsområder med tilsvarende aktivitetsmuligheter skal kort omtales. Når det gjelder iskast, støy og skyggekast ivaretas dette under temaet "Forurensning" i utredningsprogrammet.

FNF-Hedmark mener det bør benyttes metoder i henhold til Miljødirektoratets håndbok 24-2003 for å gjøre en god utredning av områdets verdi for friluftsliv. Miljødirektoratet mener at det bør stilles krav om at Miljødirektoratets håndbok 25 *Verdsetting av friluftsområder* brukes i verdsettingsarbeidet. De ber også om at det gjøres en vurdering av tiltakets eventuelle påvirkning på Finnskogleden, både for det meldte anlegget, og samlet for alle planlagte anlegg i Finnskogregionen. NVE vil ikke stille krav til at det skal utredes sumvirkninger for friluftsliv, men vil som en del av konsesjonsbehandlingen vurdere eventuelle samlede virkninger for friluftsliv av dette og andre vindkraftprosjekter i nærheten.

3.3.2 Naturmangfold

Krav om utredninger for temaene naturmiljø og biologisk mangfold går igjen i flere av høringsuttalelsene. NVE har gjort en inndeling etter undertemaene naturtyper og vegetasjon, fugl og andre dyrearter, i tillegg til samlet belastning og INON og verneområder. Krav knyttet til feltarbeid og feltundersøkelser er kommentert i kapittel 3.2 "Prosess og metode".

Naturtyper og vegetasjon

Både Fylkesmannen i Hedmark og Miljødirektoratet mener at konsekvensutredningen må utrede virkninger for lokaliteter som vi bli direkte påvirket av tiltaket, som for eksempel påvirkningen på lavlandsmyrene. I tillegg bør det utredes indirekte virkninger som for eksempel endret vannbalanse i myrene. Miljødirektoratet mener det er viktig at utredningene viser hvordan detaljplanlegging og avbøtende tiltak kan minimere virkningene. Fylkesmannen i Hedmark krever at det foretas en fullstendig naturtypekartlegging i det aktuelle tiltaksområdet, i tillegg til at MIS-vurderinger bør bli foretatt som en del av utredningen. NVE viser til temaet "Naturtyper og vegetasjon", og mener at kulepunktene under dette temaet ivaretar alle utredningskrav knyttet til naturtyper og vegetasjon. NVE stiller ikke krav om at MIS-vurderinger skal bli foretatt.

Fugl

Fylkesmannen mener det må gjøres supplerende kartlegging av fuglelivet med fokus på arter som har viktige funksjonsområder, inkludert hekkeområder, trekkruter og spillplasser i området. Videre må utredningen ta for seg virkninger som følge av arealbeslag, barrierevirkning, kollisjonsrisiko, støy og forstyrrelser. Miljødirektoratet påpeker at eksisterende kunnskap indikerer forekomst av rødlistearter, og mener at det særlig bør gjennomføres feltundersøkelser for arter som direkte eller indirekte er utsatt for påvirkning fra vindkraftverket, herunder rovfugl, hubro, storspove og storlom. NVE viser til *"Fremgangsmåte"* under temaet "Fugl", der det står at vurderingene skal bygge på kontakt med lokale og regionale myndigheter og organisasjoner/enkeltpersoner. Videre står det at det skal gjennomføres feltbefaring der eksisterende dokumentasjon av fugl er mangelfull. Når det gjelder kartlegging og virkninger for fugl, viser NVE til kulepunktene under temaet "Fugl". Etter NVEs vurdering er disse kravene tilstrekkelige.

Andre dyrearter

Flere høringsinstanser påpeker at planområdet ligger innenfor forvaltnings- og kjerneområdet for store rovdyr i Norge. Fylkesmannen i Hedmark mener at konsekvensutredningen bør drøfte virkningen av tiltaket for rødlistede arter som bjørn, gaupe og ulv. Videre mener Fylkesmannen at konsekvensutredningen må foreslå alternativer og avbøtende tiltak for å ta vare på verdiene knyttet til naturmangfold. Både Fylkesmannen og Miljødirektoratet påpeker at det bør kartlegges forekomst av flaggermus og gjøres en vurdering av eventuelt konfliktnivå med flaggermus. Brandval Jeger- og Fiskerforening mener det bør utredes hvordan jaktbare arter blir påvirket ved vindkraftutbygging, og er opptatt av at det foretas en grundig kartlegging av forekomster av dyr, fugler og planter i området. Etter NVEs vurdering ivaretas disse kravene gjennom kulepunktene under temaet "Andre dyrearter". NVE legger til grunn at kritisk truede, sterkt truede og sårbare arter skal prioriteres i arbeidet med konsekvensutredningen, og viser videre til at kravet om utredning av virkninger for jakt dekkes av kravene under temaene "Friluftsliv og ferdsel" og "Landbruk".

Naturmangfoldloven, prosess og metode

Fylkesmannen ber om å få tilsendt nye registreringer av naturtyper, og at artsdata legges inn i Artsdatabanken eller leveres til Fylkesmannen dersom arters funksjonsområder er registrert. Videre påpeker Fylkesmannen at staten har hovedansvar for fremskaffing av kunnskapsgrunnlag om naturmangfold. De mener derfor at NVE som statlig miljømyndighet i konsesjonssaker bør bidra i dette arbeidet gjennom å stille krav til tiltakshavere om at nye data om naturtyper og arter som fremskaffes som en del av konsekvensutredningen kartlegges/registreres i samsvar med gjeldende nasjonale standarder og leveres på et format som gjør de anvendelige i andre sammenhenger. NVE kan ikke se at dette er beslutningsrelevant for NVEs saksbehandling av vindkraftverket, og vil ikke stille krav om dette i utredningsprogrammet.

Både Miljødirektoratet og FNF-Hedmark mener at det vil være aktuelt med feltregistreringer, da verken Naturbase eller Artsdata er dekkende. FNF-Hedmark skriver at naturtyper og arter ført opp på Rødlista må kartlegges spesielt, og at undersøkelsene bør bli gjennomført på en tid av året da det er mulig å gjøre faglig tilfredsstillende observasjoner. Videre forutsetter de at arbeidet med utredningene gjøres med god medvirkning fra berørte parter. Miljødirektoratet mener at det bør fremgå av utredningsprogrammet at Miljødirektoratets håndbøker skal legges til grunn for undersøkelsene, slik at det blir sikret en likeartet kartlegging. NVE viser her til kulepunkt fem og seks under temaet "Prosess og metode". I kulepunkt fem anbefales det at det brukes standard metodikk, herunder blant annet Miljødirektoratets håndbøker. I kulepunkt seks står det: *"Det skal kort redegjøres for datagrunnlag og*

metoder som er benyttet for å vurdere virkningene av vindkraftverket. Dersom kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold er mangelfullt, skal det gjennomføres feltbefaring som en del av utredningsarbeidet". I fremgangsmåten som er beskrevet under temaet "Fugl" presiseres det at kartlegging av fugl skal gjennomføres på en hensiktsmessig tid av året med hensyn til hekketider og ev. trekkessesong. Etter NVEs vurdering er disse kravene tilstrekkelige.

Fylkesmannen mener at tiltaket må vurderes i forhold til både nåværende og fremtidig belastning på økosystemet. Miljødirektoratet skriver at det må gjøres en vurdering av om eksisterende og planlagte inngrep i området kan påvirke forvaltningsmålene for de samme arter/naturtyper som det meldte anlegget kan ha virkninger for, jf. naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning. NVE viser til punktene under "Samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10" i utredningsprogrammet. NVE anser at de fremsatte krav er ivarettatt her.

Inngrepsfrie naturområder (INON) og verneområder

Miljødirektoratet mener at konsekvensene av tiltaket for aktuelle INON må vurderes, i tillegg til at reduksjon av INON må kartlegges og tallfestes. FNF-Hedmark mener det er viktig å se reduksjon av INON ved det enkelte prosjekt i et større perspektiv på bakgrunn av ønsket om å ha inngrepsfri natur i fremtiden. Fylkesmannen skriver at de har merket seg at en eventuell utbygging ikke vil påvirke INON eller verneområder. NVE viser til punktene under "Inngrepsfrie naturområder og verneområder" i utredningsprogrammet, og vurderer disse kravene som tilstrekkelige.

3.3.3 Forurensing (støy, skyggekast og annen forurensing)

Det har kommet inn flere høringsuttalelser knyttet til støy og skyggekast. Kongsvinger kommune mener at det må gjennomføres utredninger knyttet til lavfrekvent støy, der man ser på ulike mulige turbinløsninger og lokalisering av disse. Videre mener de at det må gjøres vurderinger av effekten av støy når man tar utgangspunkt i ulike vindretninger i skoglandskap. Fylkesmannen mener at utredningen må vise hvilke områder og bygg som kan bli påvirket av støy, skyggekast, refleksblink og iskast, samt foreslå avbøtende tiltak. De skriver at dersom det foreslås nye masseuttak i planområdet, må støy i forbindelse med slik virksomhet også være en del av utredningen.

NVE vil her vise til kulepunktene under temaet "Støy", der det står at det skal vurderes hvordan støy fra vindkraftverket påvirker helårs- og fritidsboliger og friluftsliv, og at det skal utarbeides støysonekart. NVE viser videre til "Fremgangsmåte" under temaet "Støy", der det står at støyutredningene skal ta utgangspunkt i "Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging" (TA-1442) og "Veileder til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging" (TA-2115). Etter NVEs vurdering ivaretas høringsinstansenes ønsker gjennom kravene i utredningsprogrammet, retningslinjene og veilederen. Når det gjelder skyggekast, ivaretas kravet gjennom temaet "Skyggekast" i utredningsprogrammet. Iskast ivaretas i kulepunkt fire under "Annen forurensning" i utredningsprogrammet. Refleksblink fra vindturbiner opptrer erfaringsvis sjeldent. Normalt vil refleksblink fra vindturbinene halveres første driftsår, og etter NVEs vurdering er ikke refleksblink en aktuell problemstilling ved det planlagte vindkraftverket.

3.3.4 Nærings- og samfunnsinteresser

Verdiskapning, reiseliv og turisme

En rekke høringsinstanser kommer med krav knyttet til verdiskapning og reiseliv. Temaer som gjentas er befolkningsutviklingen i kommunen, tiltakets virkninger for reiselivs- og servicenæringen i kommunen, utvikling i tomtsalget, virkninger for fritidsboliger og verdireduksjon på eiendommer. Kongsvinger kommune ber om at det utredes positive og negative virkninger av tiltakets effekt på næringsutvikling, i tillegg til at tiltakets lønnsomhet i langsiktig perspektiv må utredes. Videre mener de at det må gjøres en vurdering av mulighetene for ny bosetting, i tillegg til at effekten på kommuneplanens utvikling av hyttebygging må utredes. Det må også foretas en utredning av tiltakets virkning på kulturbasert reiseliv med basis i Finnskogen. Kongsvinger Festningshotell, Vinger Hotell & Spa og Skansgården mener at det må foretas en reell konsekvensutredning for reiselivet med blant annet konsekvenser for natur, økonomi, omdømme, arbeidsplasser og estetikk. FNF-Hedmark mener det må undersøkes hvilke inntekter som kan gå tapt ved en eventuell utbygging som følge av dårligere salg av jaktkort og færre overnattinger i hytter/koier.

I kulepunkt under temaet "Verdiskapning" i utredningsprogrammet har NVE stilt krav til at det skal beskrives hvordan tiltaket kan påvirke økonomien i berørt kommune, herunder sysselsetting og verdiskapning lokalt og regionalt. Dette skal beskrives både for anleggs- og driftsfasen. Under temaet "Reiseliv og turisme" står det at reiselivsnæringen i området skal beskrives kortfattet, og at tiltakets mulige virkninger for reiseliv og turisme skal vurderes. Under "*Fremgangsmåte*" i samme punkt presiseres det blant annet at: "*vurderingene bør baseres på informasjon innhentet hos lokale myndigheter, reiselivsnæringen og andre relevante informasjonskilder. Det bør innhentes erfaringer fra andre områder i Norge og eventuelt andre land*". NVE mener at kravene til utredning av verdiskapning og reiselivs- og servicenæringen er ivaretatt her. Virkninger for fritidsboliger er ivaretatt under aktuelle temaer, slik som støy, skyggekast, friluftsliv og ferdsel. Når det gjelder økonomiske virkninger finner ikke NVE grunnlag for å pålegge spesifikke utredninger knyttet til utvikling av priser på bolig- og fritidseiendommer, og påpeker at det er stor usikkerhet knyttet til resultatene fra slike utredninger. Videre poengterer NVE at vurderinger av negative virkninger i hovedsak er basert på faglig skjønn, og at kun enkelte virkninger kan tallfestes eller verdsettes i økonomisk forstand. Etter NVEs vurdering er det stor usikkerhet knyttet til å tallfeste økonomiske tap som følge av vindkraftutbygging. NVE finner det ikke beslutningsrelevant å be om utredninger knyttet til dette.

Jakt

I flere av høringsuttalelsene blir det stilt krav om at det må utredes hvordan jaktbare arter blir påvirket ved vindkraftutbygging, og at det må foretas en grundig kartlegging av forekomster av dyr, fugler og planter i området. Utredningskrav til jakt faller inn under temaet "Landbruk" i utredningsprogrammet, og NVE mener kravene er ivaretatt under dette temaet.

Luftfart og kommunikasjonssystemer

Forsvarsbygg har uttalt seg i forbindelse med begrensninger for militær lavflyging ved etablering av vindkraftverk i regionen. De skriver at det fra Forsvarets side ikke er ønskelig at det etableres større luftfartshindre i dette området før det foreligger en samlet plan for vindkraftutbygging. De påpeker at det må gjennomføres avbøtende tiltak innenfor deler av infrastrukturen dersom den nødvendige funksjonen skal kunne opprettholdes, og at kostnader vedrørende dette vil tillegges utbyggers investeringskostnader. NVE har satt egne detaljerte krav i utredningsprogrammet til utredninger for

luftfart, og har presisert at kravene omfatter både sivil og militær luftfart. Forsvarsbygg vil ved en eventuell konsesjonssøknad få mulighet til å uttale seg til utredningen.

3.3.5 Annet

Det har kommet inn høringsinnspill om nedleggelse og fjerning av anlegget. Miljødirektoratet mener at konsekvensutredningen må gi råd om hvordan gjennomføring av anleggets infrastruktur best kan legges til rette for gjenoppretting av naturlige forhold ved eventuell opphør av drift. De påpeker at når store inngrep planlegges utført i naturområder, må utgangspunktet være at disse inngrepene skal kunne gi nytte på lang sikt. På bakgrunn av dette mener de at utredningsprogrammet bør inkludere krav om beskrivelse av hvordan utbygger ser for seg at anlegget kan "gjenbrukes" i et eventuelt nytt vindkraftanlegg og hvordan utformingen av omsøkte anlegg vil ta høyde for denne gjenbruken. I utredningsprogrammet under kulepunkt åtte for temaet "Infrastruktur og nettilknytning", stiller NVE krav til at det skal gis en kortfattet beskrivelse av hvordan området kan tilbakeføres etter endt konsesjonsperiode. Utover dette vil NVE etter en eventuell konsesjonssøknad komme tilbake til temaet som vilkår i en eventuell konsesjon.

Fylkesmannen ber om at samfunnssikkerhets- og beredskapsmessige forhold blir ivaretatt i utredningen på grunnlag av vurdering og analyse av risiko og sårbarhet. Dette innebærer at alle hendelser og situasjoner som kan medføre fare for liv, helse, miljø og materielle verdier i utbyggingsområdet må analyseres, altså at det gjennomføres en såkalt ROS-analyse. NVE viser til kulepunkt tre under tema "Annen forurensning", der det står at *"sannsynligheten for uforutsette hendelser og uhell skal vurderes. Virkninger ved eventuelle hendelser, og tiltak som kan redusere disse, skal beskrives"*. NVE presiserer her at "uforutsette hendelser og uhell" inkluderer temaer som liv og helse, økonomiske verdier, samfunnsviktige funksjoner og ytre miljø, og at det skal redegjøres for hvilke temaer som er vurdert, og for hvordan hensynet til sikkerhet skal ivaretas dersom det gis konsesjon. NVE vil på det nåværende tidspunkt ikke stille krav om analyse. Dersom det blir gitt konsesjon vil NVE kunne sette vilkår i en detaljplan om at en slik analyse utarbeides, hvis dette vurderes som relevant.

FNF-Hedmark mener det må på plass mer detaljerte studier som sier noe om hvor store kutt i kullproduksjonen vindkraftutbygging bidrar til. NVE vil ikke stille krav om gjennomføring av generelle studier, da dette ikke vurderes som beslutningsrelevant for det enkelte prosjekt. NVE vil imidlertid vise til kulepunkt tre under temaet "Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket", der det står at tiltakshaver kortfattet skal redegjøre for hvordan vindkraftprosjektet kan vurderes som et klimatiltak. Kongsvinger kommune stiller krav om vurdering av de samfunnsmessige virkningene i forhold til hvordan en eventuell utbygging vil påvirke lokalbefolkningen i området, herunder bolyst, bomiljø, oppvekstmiljø og trivsel. NVE legger til grunn at det er store metodiske utfordringer knyttet til denne type undersøkelser, og vil ikke kreve det utredet.

4 Klima- og miljødepartementets merknader til NVEs utkast til utredningsprogram

NVE har i brev av 05.03.14 forelagt utkast til utredningsprogram for Klima- og miljødepartementet (KLD) i henhold til forskrift om konsekvensutredninger av 26.6.2009 § 8. KLD har i brev av 20.03.14 gitt innspill til forelagt utredningsprogram. Uttalelsen er sammenfattet nedenfor.

KLD viser til uttalelsen til Miljødirektoratet der de påpeker at det er planlagt flere vindkraftverk i fylket og at det er ønskelig at de ulike prosjektene ses i sammenheng slik at en kan finne utbyggingsløsninger som totalt sett gir minst mulig miljøbelastning. Departementet er enig i dette og ber NVE vurdere hvordan de best kan sikre at en helhetlig vurdering blir lagt til grunn ved tildeling av eventuelle konsesjoner i regionen. Videre viser KLD til at det ble innført nye retningslinjer for § 9 undersøkelser etter kulturminneloven i vindkraftsaker, jf. brev av 27.11.13 fra Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet. KLD ber NVE om at det tas inn et punkt i utredningsprogrammet der tiltakshaver blir bedt om å ta kontakt med fylkeskommunen som kulturminnemyndighet, for å få avklart hvordan denne saken skal behandles i henhold til retningslinjene.

4.1 Kommentarer til Klima- og miljødepartementets merknader

NVE konstaterer at KLDs merknad om at de ulike prosjektene i regionen bør ses i sammenheng for å finne en utbyggingsløsning som gir minst mulig miljøbelastning, i hovedsak er knyttet til overordnet strategi og fremgangsmåte for NVEs saksbehandling. NVE ber likevel tiltakshaver merke seg kommentarene fra KLD, og anmoder at tiltakshaver så langt det lar seg gjøre vil legge til rette for å kunne vurdere samlede virkninger for miljøbelastning i det videre arbeidet med utredning av Glåmberget.

NVE har på grunnlag av KLDs merknad presisert i utredningsprogrammet at tiltakshaver skal ta kontakt med fylkeskommunen som kulturminnemyndighet, for å få avklart hvordan saken skal behandles i henhold til retningslinjene.

5 Tematiske konfliktvurderinger

5.1 Generelt om tematiske konfliktvurderinger

Tematiske konfliktvurderinger ble behandlet i Stortingsmelding nr. 11 (2004-2005) Sametingets virksomhet i 2003. Følgende temaer inngår i konfliktvurderingene: naturmiljø, kulturmiljø og landskap (Direktoratet for Naturforvaltning og Riksantikvaren), reindrift – (Reindriftsforvaltningen) og forsvarets interesser (Forsvarsbygg).

Prosjektene kategoriseres etter følgende generelle karakterskala:

- Kategori A: Ingen konflikt
- Kategori B: Mindre konflikt
- Kategori C: Middels konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel mindre justeringer av parken som flytting/fjerning av et mindre antall vindturbiner. Eventuelt et område med stor verdi men stor usikkerhet om konfliktgrad, men hvor sektormyndighet tror konfliktgraden vil være stor ("føre var").
- Kategori D: Stor konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel omfattende justeringer av parken som flytting/fjerning av et større antall vindturbiner.
- Kategori E: Svært stor konflikt. Avbøtende tiltak vil ikke kunne redusere konflikt.

5.2 Tematisk konfliktvurdering av Glåmberget vindkraftverk

Forsvarsbygg skriver i uttalelse av 11.04.13 at Glåmberget vindkraftverk vil påvirke Forsvarets infrastruktur slik at funksjonen ikke beholdes. De gir tiltaket kategori C i definert problemhierarki. De skriver at det planlagte vindkraftverket ligger i den delen av landet der nye luftfartshindre bidrar til å begrense mulighetene for lavflygning. De påpeker at det fra Forsvarets side ikke er ønskelig at det etableres større luftfartshindre i dette området før det foreligger en samlet plan for vindkraftutbygging.

Prosjekt	Kommune	Kategori
Glåmberget vindkraftverk	Kongsvinger kommune	C

Miljødirektoratet har i oversendt skjema for tematisk konfliktvurdering 02.05.13 vurdert tiltaket samlet til kategori C for temaene miljø og kulturminner. De skriver at planområdet ligger i landskapsregion 7 *Skogtraktene på Østlandet*, et høyereliggende platå bestående av flere åser med små tjern og myrområder. De påpeker at et vindkraftanlegg vil bidra til ytterligere fragmentering av et landskap som allerede er preget av blant annet skogsbilveger, og at et inngrep vil påvirke brukbarheten og opplevelsen av området til tradisjonelt friluftsliv. I konfliktbeskrivelsen skriver de at det er potensial for konflikt med flere rødlistede fuglearter innenfor vindkraftanleggets influensområde, i tillegg til at det er spor etter gaupe og ulv ved planområdet. De presiserer at det er nødvendig med ytterligere undersøkelser både på naturtyper, fugler og flaggermus. Tiltaket berører kulturminner knyttet til den skogfinske innvandringen og bosettingen, skogsdrift og seterdrift. De påpeker at skogfinske kulturminner må tillegges høy verdi og at det er viktig å unngå konflikt med disse. Videre skriver de at det er kjent få automatisk fredete kulturminner i området på grunn av manglende registrering. Omfattende funn av automatisk fredete kulturminner kan øke konfliktgraden til tiltaket.

Prosjekt	Sum	Naturmiljø	Kulturmiljø	Landskap
Glåmberget vindkraftverk	C	C	C/D	C

6 Innkomne merknader

Det har kommet inn 54 høringsuttalelser til meldingen med forslag til utredningsprogram for Glåmberget vindkraftverk. Under følger en sammenfatning av disse med fokus på merknader som er relevante for utredningsprogrammet.

6.1 Lokale myndigheter

Kongsvinger kommune skriver i brev av 06.06.13 at de ikke ønsker etablering av det meldte vindkraftanlegget. De presiserer at en slik utbygging strider i mot bestemmelsene i kommuneplanens arealdel, der deler av planområdet er satt av til LNF-områder. Det påpekes også at planområdet ligger i ytterkant av det som i dag defineres som kjerneområdet for Finnekulturen, og at Finnskogen som miljø- og kulturbegrep er ett av de viktigste markedsførings- og profileringsområder for hele regionen. De mener derfor at dette må tas med som en viktig del av konsekvensutredningen.

Følgende momenter presiseres i tilknytning til det foreslåtte utredningsprogrammet:

- Det stilles krav om vurdering av de samfunnsmessige virkningene i forhold til hvordan etableringen påvirker lokalbefolkningen i området, herunder bolyst, bomiljø, oppvekstmiljø og trivsel. I tillegg må det gjøres en vurdering av mulighetene for ny bosetting, og effekten på kommuneplanens utvikling av hyttebygging må utredes.
- Det må gjennomføres utredninger knyttet til lavfrekvent støy der man ser på ulike mulige turbinløsninger og plassering av turbinene. Det må også gjøres vurderinger av effekten av støy når man tar utgangspunkt i ulike vindretninger i skoglandskap.
- Det stilles krav om visuelle illustrasjoner også fra Roverud skole, Kongsvinger Festning, Lauvhøgda, Finnskogleden, hyttefeltet i Dragalvika, samt høyspenttraseens eventuelle kryssing av Møkeren, Glomma og Kolemoen.
- Det må gjennomføres utredninger av virkninger for fauna generelt og fugl og rovvilt spesielt, da området ligger i et kjerneområde for ulv.
- Positive og negative virkninger for næringsutvikling må utredes, i tillegg til tiltakets lønnsomhet i langsiktig perspektiv.
- Tiltakets virkning på kulturbasert reiseliv med basis i Finnskogen må utredes.

6.2 Regionale myndigheter

Hedmark fylkekommune skriver i brev av 11.04.13 at de mener det er viktig at naturressursene, herunder vindressursene, utnyttes på en fremtidsrettet og bærekraftig måte som har positive eller akseptable effekter for naturmangfold og andre viktige miljøverdier, herunder kulturminner. På bakgrunn av dette har de tematisk utdypet merknader og kommentarer til utredningsprogrammet for det planlagte vindkraftverket. De skriver følgende:

Landskap og visuelle virkninger

Fylkesdirektøren forutsetter at arbeidet med et teoretisk synlighetskart som forteller hvor mye av vindkraftverket som vil være synlig fra nærområdet og fra områder i en avstand inntil 20 km, gjøres i god dialog med kommunen og andre berørte parter. Fylkesdirektøren vil også be om at det gjøres visualiseringer/synlighetsvurderinger for områder/lokaliteter utenfor denne radiusen dersom det er potensiale for visuelle virkninger.

Kulturminner og kulturmiljø

Utredningene må avklare konsekvensene for bruk, opplevelse og kunnskapsverdi knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap. For å gjøre en vurdering av hvordan vindkraft påvirker kulturminner/miljøer og landskap, må det foretas en beskrivelse av disse, basert på tilgjengelige kilder, samt en analyse av miljøenes og landskapets verdi og følsomhet for påvirkning. Selv om det aktuelle planområdet er søkt lagt utenom bebygde og kultiverte arealer, kan det likevel være både enkeltminner og miljøer innenfor og i nærheten av planområdet, slik at både lyd og visuell påvirkning kan være aktuell problematikk.

Nyere tids kulturminner

Innenfor og nær det aktuelle området kan det være kulturminnerrelaterte verdier av nasjonal, regional og lokal betydning. Det finnes rester både etter bebyggelse og etter skogfinsk jordbruk i området, og i området rundt Glåmberget kjenner man til boplasser, både bevarte og ruiner. I tillegg er det ganske

sikkert at det finnes minner og miljøer i distriktene som er knyttet til skogbruk og fløting, og til tidligere tiders landbruk.

Automatisk fredete kulturminner

I henhold til fylkeskommunens arkivopplysninger finnes det trolig automatisk fredete kulturminner i kort avstand til planområdet. Det finnes tilgjengelige laserskanningsdata for hele arealet for Glåmberget, og fylkeskommunen mener at disse dataene kan gi visse indikasjoner på om det finnes automatisk fredete kulturminner som eksempelvis fangstgroper, kullgroper og tjæremiler. Dataene bør derfor brukes som en del av grunnlaget for konsekvensutredningen i tillegg til den kjente kunnskapen. Fylkesdirektøren oppfordrer til at undersøkelsesplikten jf. kulturminneloven § 9 blir oppfylt og gjennomført så tidlig som mulig i forbindelse med konsekvensutredningen, da dette normalt vil gi et godt datagrunnlag. Fylkesdirektøren ser frem til dialog med tiltakshaver om tidspunkt og omfang av kulturminneregistrering for å oppfylle undersøkelsesplikten.

Fylkesmannen i Hedmark har sendt inn høringsuttalelse i brev av 12.04.13. Innledningsvis påpekes det at planområdet er satt av til LNF-områder i kommuneplanen, og at den sørvestre delen av planområdet er satt av til sær viktig LNF-område. Den sørvestre delen av planområdet berører i tillegg et restriksjonsområde for to skytebaner. Videre påpekes det at den store målestokken på kartmaterialet i meldingen gjør det vanskelig å vurdere hvilke interesser tiltaket kommer i konflikt med, både for planområdet, nettilknytning og atkomstveier. Fylkesmannen forventer derfor detaljerte kart med god grafikk som en del av konsekvensutredningen. Fylkesmannen skriver at det er viktig at konsekvensutredningen og grunnlaget for konsesjonssøknaden er så detaljert at det blir mulig å ta stilling til de samlede virkningene av planen ved høringen, og gjøre vurderinger av om eventuelle deler av planområdet bør tas ut. Fylkesmannen ønsker også muligheten til å uttale seg til den endelige plasseringen av master, kraftgater og veger ved utarbeiding/godkjenning av ”detaljplan” etter et eventuelt konsesjonsvedtak. Videre forventer Fylkesmannen at konsekvensutredningen baseres på eksisterende kunnskap med nødvendig supplering, samt kunnskap og erfaringer med etablering, drift og effekter ved etablering av vindkraftverk fra andre deler av landet, samt skogsområder i Sverige. Fylkesmannen har tematisk utdypet merknader og kommentarer til *meldingen*. De skriver følgende:

- *Samfunnssikkerhet og beredskap* - Fylkesmannen ber om at samfunnssikkerhets- og beredskapsmessige forhold blir ivaretatt i utredningen på grunnlag av vurdering og analyse av risiko og sårbarhet. Alle relevante hendelser og situasjoner som kan medføre fare for liv, helse, miljø og materielle verdier i utbyggingsområdet må analyseres.
- *Landskap og visuell virkning* - Fylkesmannen anbefaler at det tas utgangspunkt i en fremgangsmåte for landskapsanalyse som er omtalt i utkastet til ny veileder for vurdering av landskapsvirkninger ved utbygging av vindkraftverk (Clements & Simensen 2010). Videre mener Fylkesmannen at illustrasjonene må omfatte vindkraftverket med lyssetting, veganlegg, nye kraftledninger, masseuttak, deponi, hogst og andre tiltak som følger med en etablering. Illustrasjonene må gi et helhetlig inntrykk for friluftslivsbrukere i området, og vise den samlede visuelle virkningen av Glåmberget.
- *Friluftsliv, jakt og fiske* - Virkninger for både sommer- og vinteraktiviteter må belyses. Eksponering og effekter av støy, iskast og skyggekast må vurderes i forhold til friluftslivsbruk, spesielt når det gjelder etablerte stier og Finnskogleden.

- *Naturmangfold* - Tiltaket må vurderes i forhold til både nåværende og fremtidig belastning på økosystemet. Fylkesmannen presiserer at vurdering av samlet belastning også vil gjelde for arter og naturtyper som ikke er truet. Videre påpeker Fylkesmannen at staten har hovedansvar for fremskaffing av kunnskapsgrunnlag om naturmangfold. De mener derfor at NVE som statlig miljømyndighet i konsesjonssaker bør bidra i dette arbeidet gjennom å stille krav til tiltakshavere om at nye data om naturtyper og arter som fremskaffes som en del av konsekvensutredningen kartlegges/registreres i samsvar med gjeldende nasjonale standarder og levers på et format som gjør de anvendelige i andre sammenhenger. Fylkesmannen ber om å få nye naturtypedata tilsendt, og at artsdata legges inn i Artsdatabanken eller leveres til Fylkesmannen dersom arters funksjonsområder er registrert. Fylkesmannen har merket seg at en eventuell etablering av vindkraftverket ikke vil påvirke INON- eller verneområder.
- *Naturtyper, flora og vegetasjon* - Det forutsettes at det foretas en fullstendig naturtypekartlegging i det aktuelle tiltaksområdet. Konsekvensutredningen må også se direkte på hvordan lavlandsmyrene blir påvirket, og vurdere indirekte virkninger som følge av for eksempel endret vannbalanse i myrene. Fylkesmannen forutsetter videre at det blir foretatt MIS-vurderinger som en del av utredningen.
- *Fugl* - Det må gjøres supplerende kartlegging av fuglelivet med fokus på arter som har viktige funksjonsområder, inkludert hekkeområder, trekkruiter og spillplasser i området. Videre mener Fylkesmannen at virkninger som følge av arealbeslag, barrierevirkning, kollisjonsrisiko, støy og forstyrrelser må vurderes.
- *Annen fauna* – De mener at konsekvensutredningen bør drøfte virkningen av tiltaket for rødlistede arter som bjørn, gaupe og ulv. Det bør også kartlegges forekomst av flaggermus og vurderes virkninger av tiltaket. Videre må konsekvensutredningen foreslå alternativer og avbøtende tiltak i forhold til å ta vare på verdiene knyttet til naturmangfold.
- *Støy og skyggekast* - Konsekvensutredningen må vise hvilke områder og bygg som kan bli påvirket av støy, skyggekast, refleksblink og iskast, samt foreslå avbøtende tiltak. Dersom det foreslås nye masseuttak i planområdet, må støy i forbindelse med slik virksomhet også være en del av utredningen.
- *Infrastruktur* - Konsekvensutredningen må beskrive nødvendige vegutbedringer og nyanlegg av veger, og hvilke virkninger dette vil medføre. Videre forutsetter de at kraftledningstrase for tilknytning til eksisterende nett vises på detaljert kart slik at det blir mulig å ta stilling til konsekvensene.

6.3 Sentrale myndigheter

Miljødirektoratet har i brev av 04.04.13 kommentert relevante temaer og kommer med innspill til utredningsprogrammet. Innledningsvis skriver Miljødirektoratet at det foreligger flere planer om vindkraftverk i fylket i tillegg til Glåmberget. De mener at det derfor er viktig å se prosjektene i sammenheng, og finne en eventuell utbyggingsløsning som totalt sett gir minst mulig miljøbelastning. De påpeker også at vi så langt ikke har erfaring med vindturbiner i skogsterreng i Norge, og at det derfor er relevant å sammenligne med tilsvarende anlegg i Sverige. De forutsetter at utredningsprogrammet stiller krav om at man benytter seg av dette erfaringsgrunnlaget.

For temaet landskap, skriver Miljødirektoratet at de den siste tiden har fått til uttalelse flere vindkraftsaker der utkast til ny veileder for vurdering av landskapsvirkninger ved vindkraftutbygging (Clemetsen & Simensen) har vært lagt til grunn. De mener at dette har gitt grundige utredninger, der det har vært lett å etterprøve de vurderinger av verdi, omfang og konsekvens som er gjort for de ulike delområdene. Miljødirektoratet anbefaler derfor at dette blir standard metodikk i vindkraftsaker.

For temaet friluftsliv, skriver Miljødirektoratet at det bør stilles krav om at Miljødirektoratets Håndbok 25 *Verdsetting av friluftsområder* brukes i verdsettingsarbeidet. De ber også om at det gjøres en vurdering av tiltakets eventuelle påvirkning på Finnskogleden, både for det meldte anlegget, og samlet for alle planlagte anlegg i Finnskogsregionen. Når det gjelder inngrepsfri natur (INON) skriver Miljødirektoratet at planområdet ligger i en del av fylket som har få slike områder. De presiserer at de resterende INON kan ha stor verdi, nettopp fordi de utgjør små lommer med relativt uforstyrret natur. De mener at det derfor er viktig å vurdere konsekvensene av tiltaket for de aktuelle inngrepsfrie områdene, i tillegg til at tap av INON må kartlegges og tallfestes.

For temaet naturmangfold, skriver Miljødirektoratet at det vil være aktuelt med feltregistreringer, da verken Naturbase eller Artskart er fulldekkende. For å sikre en likeartet kartlegging mener de at det bør fremgå av utredningsprogrammet at Miljødirektoratets håndbøker skal legges til grunn for undersøkelsene. Når det gjelder naturtyper og vegetasjon skriver Miljødirektoratet at det er utarbeidet et supplement til Miljødirektoratets håndbok 13 som dekker opp Norsk Rødliste 2010, i påvente av revisjon av håndboken. For naturtyper er det først og fremst lokaliteter som kan bli direkte påvirket som er relevante, men også naturtyper som kan bli indirekte påvirket av for eksempel endret vannbalanse. Miljødirektoratet mener det er viktig at utredningene viser hvordan detaljplanlegging og avbøtende tiltak kan minimere påvirkningen. I tillegg bør det gjøres vurderinger knyttet til mulige sekundærvirkninger av nye veier, eksempelvis hogst eller hyttebygging.

For fugl skriver Miljødirektoratet at eksisterende kunnskap indikerer forekomst av rødlistearter. De understreker at det særlig bør prioriteres og gjennomføres feltundersøkelser for arter som direkte eller indirekte er utsatte for påvirkning fra vindkraftverket, herunder rovfugl, hubro, storspove og storlom. Videre mener de at det bør gjøres en vurdering av sannsynligheten for forekomst av og eventuelt konfliktnivå med flaggermus. Det må også gjøres en vurdering av om eksisterende og planlagte inngrep i området kan påvirke forvaltningsmålene for de samme arter/naturtyper som det meldte anlegget kan ha virkninger for, jf. naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning.

Når det gjelder lyssetting (jf. luftfartshensyn) skriver Miljødirektoratet at dette bør utredes på lik linje med eksempelvis støy og skyggekast. For nedleggelse av anlegget mener de at konsekvensutredningen må gi råd om hvordan gjennomføring av anleggets infrastruktur best kan legges til rette for gjenoppretting av naturlige forhold ved eventuell opphør av drift. Miljødirektoratet påpeker at når store inngrep planlegges utført i naturområder, må utgangspunktet være at disse inngrepene skal kunne gi nytte på lang sikt. På bakgrunn av dette mener de at utredningsprogrammene bør inkludere et krav om beskrivelse av hvordan utbygger seg for seg at anlegget kan ”gjenbrukes” i et eventuelt nytt vindkraftanlegg, og hvordan utformingen av omsøkte anlegg vil ta høyde for denne gjenbruken.

6.4 Tekniske instanser

Forsvarsbygg skriver i brev av 11.04.13 at tiltaket kommer i kategori C med tanke på mulige forstyrrelser på Forsvarets infrastruktur. De presiserer at dersom den nødvendige funksjonen skal kunne opprettholdes må det gjennomføres avbøtende tiltak innenfor deler av infrastrukturen, og at

kostnadene vedrørende dette vil legges til utbyggers investeringskostnader. Forsvarsbygg skriver videre at det planlagte vindkraftverket ligger i den delen av landet der nye luftfartshindre bidrar til å begrense mulighetene for militær lavflyging. Fra Forsvarets side er det ikke ønskelig at det etableres større luftfartshindre i dette området før det foreligger en samlet plan for vindkraftutbygging.

Statnett skriver i brev av 12.04.13 at de nettilknytningsløsningene som er skissert vil berøre de sentralnettsanleggene som er eid av Eidsiva og er en del av det regionale nettet, Østnettet. De viser derfor til høringsuttalelse fra Eidsiva. Når det gjelder tilknytning til Eidskog bemerker Statnett at det kan være plass til 45 MW vindkraft inn mot Eidskog. Med ny linje må ny total ladestrøm vurderes mot spoleytelsen i området, og Statnett påpeker at dette bør vurderes nærmere av konsesjonssøker.

Statnett skriver at det er en viktig forutsetning for høringsuttalelsen at konsesjonærer skal følge krav i forskrift om systemansvaret i kraftsystemet (FoS) og forskrift om leveringskvalitet i kraftsystemet (FoL). De ber også NVE gjøre konsesjonssøker oppmerksom på at Statnett legger til grunn at FoS § 14 og veileder for funksjonskrav i kraftsystemet (FIKS) følges og at konsesjonær uten ugrunnet opphold skal søke/informere systemansvarlig om anlegget etter at konsesjon er gitt.

Eidsiva Nett AS skriver i e-post av 12.04.13 at tiltaket ikke er meldt inn i arbeidet med regional kraftsystemutredning, og påpeker at dette burde vært gjort før meldingen ble lagt ut på høring. Dette for å kunne avklare eventuelle nettbegrensninger og for å se prosjektet i sammenheng med andre aktuelle kraftutbygginger. Eidsiva skriver at de har valgt å forholde seg til at alle meldte prosjekter realiseres, for å forsikre seg om at nettdriften er tilfredsstillende dersom dette skulle skje. Eidsiva skriver videre at det er benyttet feil tall for produksjonen i området i meldingen. Kongsvinger kraftverk har ikke 20 MW produksjonskapasitet, men 40 MW. I tillegg vil kapasiteten i Braskereidfoss kraftverk økes fra 23 MW til ca. 40 MW. Den samlede produksjonen i området blir derfor høyere enn beskrevet i meldingen.

Videre påpeker Eidsiva at uttalelsen om at det ikke vil være problemer med kapasiteten på overføringsledningen Minne-Riksgrensen, forutsetter en del tiltak knyttet til nettdriften. Utførte nettanalyser viser behov for å gjennomføre ytterligere analyser for blant annet å se på virkninger av utfall av de enkelte komponentene. Når det gjelder muligheten for å opprettholde N-1 for regionalnettet som helhet uten utbyggingstiltak, mener Eidsiva at dette ikke er mulig. I tillegg skriver de at det forutsettes at det kun er i begrensede perioder av året det vil være mulig å importere kraft fra Sverige over Eidskog-Charlottenberg, noe som fører til flaskehalsproblematikk. Eidsiva understreker at det vil være nødvendig å se alle vindkraftprosjektene som er meldt eller konsesjonssøkt i sammenheng, og at det i arbeidet med en konsesjonssøknad derfor stilles krav til at det utføres dynamiske analyser.

6.5 Interesseorganisasjoner

Norges Miljøvernforbund (NMF) fraråder i brev av 10.4.2013 å gi konsesjon til Glåmberget vindkraftverk. De mener tiltaket vil medføre negative virkninger knyttet til naturmangfold (herunder rovfugl), INON, global oppvarming, støy (herunder lavfrekvent støy), elektromagnetisk stråling, skyggekast, iskast, friluftsliv, reiseliv og kraftsystemet. Det påpekes at vindkraftutbygging medfører kraftledningsutbygging, og NMF mener at dette vil være negativt for naturmangfoldet i Norge. NMF mener også at samfunnsøkonomien i prosjektet er dårlig. De krever at det stilles en kontinuerlig bankgaranti for tilbakeføring dersom det gis konsesjon.

Tussevangen Vel v/ Sissel Trosholmen skriver i brev av 12.04.13 at samtlige i styret i Tussevangen vel er i mot utbygging av vindkraftverk på Finnskogen. De er også i mot utarbeidelse av en

konsekvensutredning, da de mener at en slik analyse vil være belastende for naboer til anlegget. De påpeker at lytteprøver av støy fra vindmøller, under et folkemøte i Nord-Odal, var skremmende.

Finnskogen turistforening v/Åsmund Skasdammen skriver i brev av 14.03.13 at utbyggingen vil utgjøre et stort naturinngrep som er med på å forringe verdien av Finnskogen og omegn som friluftsområde. Turistforeningen påpeker at det går tre merkede sommerstier gjennom planområdet, ikke én slik det er beskrevet i meldingen. Bygging av vindturbiner i dette området vil være svært skjemmende for naturopplevelsen langs stiene og vil virke ødeleggende for fotturismen i området. I tillegg vil fotturistene bli hindret av sikkerhetssonene rundt turbinene. Turistforeningen bemerker videre at det finnes flere gamle skogfinske torplevninger innenfor området, og at det i området rundt Furukongen var slipplass for Hjemmefronten under krigen. Disse forholdene er ikke tatt med i meldingen. Turistforeningen er uenig i meldingens beskrivelse av standarden på skogsbilvegene i området, og presiserer at flere av veiene er så dårlige at de nesten er umulige å kjøre med personbil.

Dronningens Utsikts forening skriver i brev av 09.04.13 at de ikke ønsker at en vindmøllepark skal ødelegge roen og idyllen for besøkende til Dronningens Utsikt som ligger på toppen av Seterberget, ca. 1,5 km fra Glåmberget. De ønsker at folk skal kunne komme til Dronningens Utsikt for å oppleve stillheten, og mener at det må tas hensyn til menneskene og dyrene i naturen.

Austmarka historielag v/Vidar Pedersen skriver i brev av 10.04.13 at de jobber for å bevare og markedsføre Finnskogens egenart og kultur med stillhet og uberørt natur. Med et stort vindkraftverk i umiddelbar nærhet til dette området vil markedsføringen ikke ha noen reell verdi. Historielaget mener skogen har historiske hendelser knyttet til seg, og at vindkraftverket vil berøre Dronningens Utsikt, Flyktningeruta, boplasser og flere kulturminner. De forventer at NVE foretar en eventuell grundig utredning av hva som finnes av dyregraver, kaldtvannskilder, dyrearter, spillplasser for storfugl, hekkeplasser, gamle torp, turistmål, flyslipp fra krigen, gravplasser m.m. De motsetter seg etablering av vindkraftverket.

Skogens Vel v/Sissel Solvin og Aino M. Strandseter Bekken skriver i brev av 10.04.13 at de er sterkt uenig i planene om vindkraftutbygging i Finnskogen. De påpeker at blant annet Kongsvinger kommune gir økonomisk støtte til Finnskogen Natur og Kulturpark, et prosjekt som definitivt ikke er forenlig med planer om vindkraftutbygging. De er bekymret for det økonomiske tapet som kan oppstå når gårdsbruk, boliger og hytter blir berørt av vindkraftutbygging. Samtidig er Skogens Vel opptatte av å beskytte Dronningens Utsikt, Flyktningeruta og områdets naturmangfold.

Forum for Natur og Friluftsliv Hedmark (FNF-Hedmark) kommenterer i brev av 11.04.13 følgende temaer:

- Tiltaket sett i forhold til nasjonale, regionale og lokale mål: De mål man har satt opp for å bygge ut mer energi, må settes opp mot mål som taler mot en utbygging.
- Friluftsliv: FNF-Hedmark skriver at opplevelsesverdien i planområdet vil bli sterkt redusert når landskapet endrer karakter. De ytrer bekymring for at det vil være en risiko for å bli truffet av iskast og deler fra turbinene, og mener det bør undersøkes hvor stor del av året en turgåer føler seg utestengt fra anlegget på grunn av risikoen for iskast. I tillegg mener de at det kan bli betydelig støy i området som mange i dag søker seg til for å oppleve stillhet. De skriver at veger anlagt for vindkraftutbygging ikke er utformet eller lagt på en slik måte som gjør det attraktivt å gå der for den enkelte, altså vil ikke vegutbygging øke områdets bruksverdi for friluftslivsutøvere. Videre påpeker FNF-Hedmark at det bør benyttes metoder i henhold til DN

håndbok 24-2003 for å gjøre en god utredning av områdets verdi for friluftsliv. Det må utredes hvordan høstbare arter påvirkes av anlegget.

- **Naturmangfold:** De skriver at det bør bli gjennomført grundige og omfattende feltundersøkelser i området. Både naturtyper og arter ført opp på Rødlista må kartlegges spesielt, og undersøkelsene bør bli gjennomført på en tid av året hvor det er mulig å gjøre faglig tilfredsstillende observasjoner. FNF-Hedmark forutsetter at utredningene vil gi et tilfredsstillende faglig beslutningsgrunnlag og sikrer god medvirkning fra berørte parter.
- **Urørte naturområder (INON):** Det er viktig å se tapet av INON-områder ved det enkelte prosjekt i et større perspektiv. FNF-Hedmark påpeker at med tanke på hvor lite urørt natur som gjenskapes må det til en kraftig reduksjon i tap av INON om vi skal ha inngrepsfri natur i framtiden.
- **Visualisering:** FNF-Hedmark skriver at det må lages visualiseringer fra flere ulike plasser for å vise hvor synlig anleggene vil bli, og påpeker at representative lokaliteter må fastsettes i samråd med grunneiere, kommunen og andre lokale interessegrupper.
- **Verdiskapning:** Det må undersøkes hvilke inntekter som kan gå tapt ved en eventuell utbygging, for eksempel om det blir dårligere salg av jaktkort og færre overnattinger i hytter/koier.
- **Klima:** De mener at det må på plass mer detaljerte studier som sier noe om hvor store kutt i kullproduksjonen utbygginger bidrar til.

Brandval Jeger- og Fiskerforening v/Kjetil Hagen skriver i brev av 09.04.13 at det bør utredes hvordan jaktbare arter blir påvirket ved vindkraftutbygging. De påpeker at en lavere tilgang på jaktbare arter vil få negative virkninger for store deler av befolkningen i området. Det bør foretas en grundig kartlegging av forekomster av dyr, fugler og planter i området. I henhold til Naturmangfoldloven skal beslutninger tas på bakgrunn av kunnskap om naturmangfold.

Roverud Øst Utmarkslag v/Lars Thomassen skriver i brev av 12.04.13 at de vil bli sterkt berørt dersom vindturbiner og høyspenttrasé bygges i deres område. De understreker at tiltaket vil ødelegge for jakt og friluftsliv i området. Videre mener de at tiltaket er miljømessig lite gjennomtenkt og til stor skade for lokalsamfunnet og naturen.

Norsk Skogfinsk Museum v/Dag Raaberg skriver i brev av 11.04.13 at Finnskogen utgjør samlet det viktigste referanseområdet for skogfinsk kultur i Skandinavia, og at området derfor må skånes for store natur- og miljøinngrep. De påpeker at det finnes svært mange kulturminner i området, i tillegg til at planområdet ligger innenfor forvaltnings- og kjerneområdet for store rovdyr i Norge. Videre skriver de at tiltaket kan ha negativ økonomisk effekt for dem, da Finnskogens renommé som natur- kultur- og besøksområde vil bli negativt berørt av tiltaket.

Fagernes utmarkslag v/Jan M. Melbye skriver i brev av 15.04.13 at stillheten er en av Finnskogens største fortrinn, og understreker at om Finnskogen blir forringet, vil dette være ubetalelig for storsamfunnet. Utmarkslaget påpeker at vindkraftverkets infrastruktur i form av veger og kraftledninger vil båndlegge store skogarealer, noe som vil være negativt både med tanke på bebyggelse og med tanke på skogproduksjon. De er også bekymret for hvordan tiltaket vil påvirke jaktområdene og salg av hyttetomter i området.

6.6 Privatpersoner/grunneiere/andre

6. klasse ved Marikollen skole i Kongsvinger skriver i brev av 12.04.13 at de har jobbet med et prosjekt i naturfag og matematikk om vindmøller i Glåmdal. De skriver at de gjennomførte en spørreundersøkelse der de fant ut at det er flere som misliker enn liker at det kan komme vindmøller i Glåmdal.

Hytteiere i Lunderseterområdet skriver i brev av 29.03.13 at Finnskogen er en unik naturperle som bør bevares. De opplyser om at det tidligere har vært enighet om en restriktiv politikk når det gjelder utbygging, og at planleggingen av den eventuelle utbyggingen bryter med denne praksisen. De påpeker at Finnskogen med sin skogfinske kultur og tradisjoner er en del av Kongsvingers identitet og profileres når Kongsvinger skal presentere seg utad. Videre mener de at prosjektet gir veldig liten nytte når det gjelder Kongsvingers økonomiske utvikling.

A/S livsplan v/Peter Bjerkeseth skriver i brev av 06.04.13 at han mener en eventuell utbygging ikke følger prinsippene for bærekraftig utvikling. Den strider i mot FNs definisjon av bærekraftig utvikling både sosialt, økologisk og økonomisk. Han ytrer bekymring over mulig tap av urørt natur, stillhet og Finnskogen som rekreasjonsområde og mener utbyggingen vil gå på bekostning av naturens tålegrense.

Informasjonsgruppa natur eller vindkraft? Bevar Finnskogen! v/Marit Dahl skriver i brev av 19.04.13 at en vindkraftutbygging på Glåmberget påvirker alle i området, og at det ikke bare bør være opp til grunneier, utbygger og NVE alene å vurdere tiltaket. De understreker at dersom det blir foretatt vindmålinger og utarbeidet en konsekvensutredning, tolkes dette som et startsignal for utbygging. Dette vil ikke lokalbefolkningen støtte. Interessegruppen uttrykker bekymring for hvordan naturen i området vil bli påvirket av tiltaket, og kommenterer at området ikke er godt egnet til utbygging med tanke på veger og terreng. Området har også store verdier i form av kulturminner og kulturlandskap. Det trekkes frem gamle finnegårder med fredede elementer og dyregraver i nærheten av planområdet. Informasjonsgruppa mener at en eventuell utbygging vil skade landskapet og friluftslivet, og påpeker at Finnskogen er kjent for sine flotte utsiktspunkter og gamle oppmerkede stier. Videre ytrer interessegruppa bekymring for miljøpåvirkninger som lavfrekvent støy, ising, skyggekast og visuelle virkninger. For lokalbefolkningen kan en vindkraftutbygging føre til utflytting, noe som vil ha negative økonomiske konsekvenser. Målemastene vil bidra til et umiddelbart og betydelig fall i markedsverdien for omkringliggende eiendommer.

Kongsvinger Festningshotell, Vinger Hotell & spa og Skansgården v/Arnt R. Mikalsen skriver i brev av 17.04.13 at utredningen som tiltakshaver har foretatt er meget fraværende og intetsigende. De mener at det bør foretas en reell konsekvensutredning for reiselivet med blant annet konsekvenser for natur, økonomi, omdømme, arbeidsplasser og estetikk. De påpeker at man i Kongsvingerområdet og Finnskogen har en av Europas største villmarker og urørt natur, i tillegg til fantastisk fauna og flora. Kraftutbyggingen blir omtalt som en estetisk katastrofe for Kongsvinger festning og reiselivet i Kongsvingerregionen.

Mette Selbekk og Jan M. Melbye skriver i brev av 15.04.13 at Glåmberget vindkraftverk vil påvirke hele nordre del av Austmarka, både visuelt og lydmessig. Dette med tanke på støy og skyggekast, men også inngrep i naturen som hogst av skog til høyspentanlegg og vindturbiner. I tillegg vil infrastrukturen som kreves båndlegge store arealer som ikke lenger kan produsere skog og ikke kan bebygges. Videre påpeker de at vindkraftverket vil påføre eiendommene i området en verdireduksjon, i tillegg til at ønsket om å bo der vil avta. De mener at det bør foretas en grundigere utredning av viktige lokale faktorer som reiseliv, friluftsliv og jakt.

Trond Berger skriver i e-post av 06.04.13 at han som grunneier i området ikke er enig i de argumenter som er blitt presentert mot vindkraftutbyggingen. Han påpeker at argumentasjonen rundt vindturbiner i området er preget av inkompetanse, frykt for det nye og liten vilje til å se nye muligheter.

Wenche Lindberg skriver i brev av 12.04.13 at hun er bekymret for videreføringen av kulturarven i området, vindturbinenes påvirkning på naturen, menneskers helse og Finnskogen som varemerke. Hun er i tillegg bekymret for at konsekvensutredningen ikke vil være fullstendig og at befolkningen vil miste kontrollen dersom de samtykker til målemaster og konsekvensutredning.

Kristian Fjeld og Eva Helen Fjeld skriver i brev av 11.04.13 at det er viktig å sette fokus på de som bor og som har hytteeiendommer innenfor støysonene (ca. 250 husstander). Med et vindkraftanlegg på Glåmberget vil disse husstandene og hyttene få sin markedsverdi og bruksverdi vesentlig redusert. De mener at målemaster og en eventuell konsekvensutredning er det samme som en full utbygging. I brev av 15.03.13 påpeker de at hhv. 34 fritidseiendommer og 54 boligeiendommer ligger innenfor støysonene. I tillegg vil vindturbinene kunne ses fra hele bykjernen og fra flere hytte- og fritidsområder i nærheten.

Trond Lauritz Nilsen skriver i brev av 12.04.13 at han ikke skjønner hvorfor man skal ødelegge utsiktspunktet Dronningens Utsikt og det rike dyrelivet. Han motsetter seg utbyggingen.

Lise-Mette Bekkengen skriver i brev av 12.04.13 at Finnskogen skal være en merkevare for ro og stillhet, der støy, skyggekast og synlige vindturbiner vil være med å redusere denne verdien. Hun er bekymret for de store inngrepene i natur i forbindelse med bygge- og driftsfasen, og påpeker at hun ikke tror vindturbinene vil bli noen turistattraksjon.

Hanne Varildbakken skriver i brev av 11.04.13 at vindkraft på Finnskogen ikke er løsningen på lokale eller globale miljøproblemer. Hun påpeker at en eventuell vindkraftutbygging vil ødelegge store naturområder.

Klaus Ånerud skriver i brev av 11.04.13 at han er grunneier i området der E.ON ønsker å bygge vindkraftverket og høyspenttraséen. Han betrakter prosjektet som økonomisk og miljømessig lite gjennomtenkt, og mener at det vil være til stor skade for lokalsamfunnet. Videre påpeker han at det kan følge uante konsekvenser av utbyggingen og at han derfor motstiller seg den.

Bjørn M. F. Stude og Nina K. B. Stude skriver i brev av 11.04.13 at vindturbiner vil ødelegge uerstattelig natur, biologisk mangfold og visuelt forurensning Finnskogen. Han påpeker også at friluftsliv og jakt vil lide ved en utbygging av vindparkene. Videre antyder han at det vil bli en kraftig reduksjon på verdien på boliger i området, og at området vil miste turistvirksomhet.

Olav Geir Tjugum skriver i brev av 12.04.13 at han er boligeier 900-1000 meter fra planområdet og at han er svært urolig for effekten på bomiljøet dersom vindkraftverket blir realisert. Han understreker at en grundig konsekvensutredning vil være nødvendig, der en ser på helseeffekter (særlig lavfrekvent støy), naturinngrep, estetikk og problematisering av skyggekast og nattbelysning. Han mener også at utredningen må ta for seg verdireduksjon på naboeiendommer, samt mulighetene for en kompensasjonsordning.

May Sønsterud skriver i brev av 11.04.13 at hun eier en hytte lokalisert i støysone 2, og hun dermed vil bli direkte berørt av en eventuell utbygging. Hun presiserer at hun ikke ønsker en vindmøllepark i Glåmberget.

Leikny og Kjell Bekkevold skriver i brev av 11.04.13 at de er bekymret for støyplager og udokumenterte effekter som følger ved en eventuell utbygging. De understreker at Finnskogen er et sted der man kan nyte stillhet, ro og store naturopplevelser, og de ønsker ikke at det etableres vindkraft på Finnskogen.

Björg Aulie skriver i brev av 10.04.13 at Finnskogen må bevares. Hun mener det er viktig å ta vare på unik natur, gamle boplasser og variert dyreliv, og påpeker at verdien på eiendommer på Finnskogen kommer til å rase ved en eventuell utbygging.

Martin Melbye skriver i brev av 10.04.13 at en utbygging vil endre Finnskog-landskapet betraktelig. Han mener at naturopplevelsen, friluftslivet og verdien som bostedsområde vil forringes på grunn av støy og landskapsendringer. Han påpeker også at vindkraftutbygging medfører en rekke ikke-prisede kostnader som utbygger ikke vil kompensere. Når slike eksterne kostnader ikke er priset, betyr det at lokalsamfunnet må betale en høyere kostnad enn det utbygger selv betaler.

Sissel Solvin skriver i brev av 09.10.13 at de aller fleste vil bli negativt berørt av en eventuell vindkraftutbygging, og peker på tap av verdier som særegent naturlandskap, friluftsliv og eiendomsverdier. Hun understreker at områder utenfor støysonene også vil bli påvirket.

Wenche Skaar skriver i brev av 09.04.13 at hun er i mot den planlagte utbyggingen og ødeleggelse av uberørt natur. Hun understreker at Finnskogen er unikt som rekreasjonsområde, og er redd for hvilke konsekvenser en utbygging vil få for landskapet og dyrelivet i området. Videre ytrer hun bekymring for hvilke helseplager støyen fra vindkraftverket kan føre til.

Aud S. Nabben skriver i brev av 09.04.13 at hun ikke ønsker vindmøller i sitt nærområde, da det vil innbære vesentlig støy og ødelegge utsiktsområdet. Hun er også bekymret for naturens tålegrense.

Harald Christen Larsmoen skriver i brev av 08.04.13 at han er bekymret for menneskene som bor i Austmarka, da deres natur vil forringes og boligprisene vil gå ned. Videre er han bekymret for påvirkningen på dyrelivet i området, og for hvordan støyen fra vindkraftverket vil påvirke mennesker.

Jorunn Åsen skriver i brev av 02.04.13 at hun er hytteeier på vestsiden av Lysen. Hun er sterkt uenig i at det skal settes opp vindturbiner på Glåmberget, da dette vil innebære store inngrep i naturen og redusere opplevelsesverdien. Hun er også bekymret for støyen som vindkraftverket vil medføre.

Hilde og Tore Sørli skriver i brev av 03.04.12 at de er hytteeiere i området og motsetter seg prosjektet og oppsetting av målemaster. De mener at en eventuell utbygging vil være ødeleggende for natur- og opplevelsesverdien i området.

Giorgio Campo og Liv Nygård skriver i brev av 07.04.13 at de er hytteeiere i området og vil motsette seg planene om utbygging. Stedet som rekreasjonsområde vil etter deres mening bli ødelagt ved en eventuell utbygging. De ønsker garantier for at et eventuelt vindkraftverk ikke skal påføre dem problemer med støy og forringelse av utsikt.

Ole Jonny Baanrud skriver i brev av 05.04.13 at en vindkraftutbygging vil true innflytningen og øke fraflyttingen fra Kongsvinger kommune. Han er bekymret for at verdien på boligene vil gå kraftig ned. Han påpeker også at den fredelige skogen ikke må ødelegges.

Fred Berntzen skriver i brev av 02.04.13 at man ikke må tukle med de mystiske og vakre Finnskogene. Han mener at en konsekvensutredning er nødvendig, da man gjennom prosjektene Smøla og Vikna har sett hvordan områder har blitt rasert av vindmøller.

Kjell Ivar Berg skriver i brev av 02.04.13 at han har hytte i området, og viser til at området er stille og rolig og preget av vakker natur og fin utsikt. Han påpeker at en eventuell utbygging vil ødelegge for han og familien når det gjelder rekreasjon og ferie, og er samtidig redd for at verdien på hytteeiendommen vil synke.

Bjørn Dybing skriver i brev av 02.04.13 at det er viktige kulturminner i det berørte området, som Flyktningeruta fra Kongsvinger til Sverige. Videre er det registrert en rekke eldre hustuffer, gravrøyser, kullmiler og en gammel skolevei. På bakgrunn av dette ønsker han å protestere mot en eventuell utbygging.

Hege og Jan Bjørndalen skriver i brev av 02.04.13 at de er hytteiere i området og motsetter seg prosjektet og oppsetting av målemaster. De mener at en eventuell utbygging vil være ødeleggende for natur- og opplevelsesverdien i området.

Vidar og Øystein Nygårdseter skriver i brev av 02.04.13 at som eiere av fritidseiendom i nærheten av planområdet er de svært bekymret for lavfrekvent støy og for hvordan mastene vil ta seg ut visuelt. De uttrykker også at en utbygging vil redusere verdien på eiendommen betraktelig. De mener derfor at konsekvensutredningen må ta for seg disse problemstillingene.

Kristian Fjeld skriver i brev av 21.03.13 at han er bekymret for vindkraftutbyggingens påvirkning på folks helse og trivsel, og påpeker at det er mange som bor og har hytter innenfor støysoner med lavfrekvent støy.

Ragnar Reutz-Håkenstad skriver i brev av 19.03.13 at han ønsker engasjement blant lokalbefolkningen for å bevare Finnskogen.

Fredrik Furholt skriver i brev av 28.02.13 at det er mye bedre å bygge ut og effektivisere vannkraften i distriktet i stedet.

Truls Wiig skriver i brev av 28.02.13 at Finnskogen er helt unik som villmark med sin fauna og alle arter rovdyr. Han mener at en utbygging vil bli dårlig butikk for alle parter unntatt utbygger.